

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นประเทศเกษตรกรรม แต่ปัญหาราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำก็ยังคงเป็นปัญหาระดับประเทศที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งเนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มักจะใช้ราคาสินค้าในอดีตเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจวางแผนการเพาะปลูกในอนาคตทำให้มีโอกาสผิดพลาดสูง เนื่องจากราคาสินค้าในอนาคตจะขึ้นอยู่กับปริมาณของอุปสงค์และอุปทานในอนาคต หากใช้ขึ้นอยู่กับราคาสินค้าในอดีตไม่ ดังนั้น แนวทางแก้ไขปัญหาที่ดีและเหมาะสมที่สุดวิธีหนึ่ง คือ จะทำอย่างไรให้เกษตรกรสามารถคาดการณ์ราคาสินค้าล่วงหน้าได้ เพราะเมื่อเกษตรกรสามารถคาดการณ์ราคาผลผลิตล่วงหน้าได้ ก็จะสามารถวางแผนการเพาะปลูกได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะช่วยลดปัญหาการขาดทุนจากปัญหาผลผลิตราคาตกต่ำได้ด้วยเหตุนี้ กระทรวงพาณิชย์โดยกรมการค้าภายในจึงเกิดแนวคิดที่จะจัดตั้ง “ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า” เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าภายใต้กฎระเบียบการซื้อขายที่แน่นอน เหมาะสม และเป็นธรรม อันจะช่วยให้เกษตรกร ผู้ผลิต ผู้ส่งออกสามารถเข้ามาใช้กลไกตลาดล่วงหน้าเพื่อค้นพบราคาสินค้าในอนาคต และใช้ราคาดังกล่าวเพื่อประโยชน์ในการวางแผนการเพาะปลูก การผลิต การสั่งซื้อสินค้า กล่าวคือ ช่วยให้เกษตรกรสามารถบริหารความเสี่ยงที่จะเกิดจากต้นทุนการเพาะปลูก และช่วยให้ผู้ผลิต ผู้ส่งออกสามารถบริหารความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาสินค้าเกษตรได้

จนกระทั่งใน พ.ศ. 2542 ความพยายามของกระทรวงพาณิชย์ก็ประสบผลสำเร็จ ประเทศไทยได้จัดตั้งตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งแรกและแห่งเดียวในชื่อ “ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย” ใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า “The Agricultural Futures Exchange of Thailand” ใช้ตัวย่อ AFET หรือ “เอเฟท” ซึ่งเป็นการจัดตั้งขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 ทั้งนี้ ในการซื้อขายจะใช้วิธีประมูลโดยเปิดเผยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งผู้ซื้อและผู้ขายจะต้องส่งคำสั่งซื้อคำสั่งขายที่มีรายละเอียดอันเป็นสาระสำคัญของคำสั่ง อาทิ คุณภาพสินค้า กำหนดเวลาในการส่งมอบรับมอบสินค้า (เดือนส่งมอบ) ตามที่สัญญามาตรฐานของการซื้อขายล่วงหน้ากำหนดไว้ ผ่านนายหน้าซื้อขายล่วงหน้าซึ่งเป็นสมาชิกตลาดสินค้าเกษตร

ล่วงหน้าฯ มายังตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ จากนั้นระบบการซื้อขายของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ จะทำการจับคู่คำสั่งซื้อคำสั่งขายที่ต้องตรงกัน (จับคู่ครั้งที่ 1) เกิดเป็นข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้า และตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ โดยสำนักหักบัญชีจะเข้าไปเป็นคู่สัญญาฝั่งผู้ซื้อให้กับผู้ขาย และเป็นคู่สัญญาฝั่งผู้ขายให้กับผู้ซื้อ¹ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการปลดปล่อยความผูกพันตามข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าของผู้ซื้อและผู้ขาย อันเป็นลักษณะพิเศษประการหนึ่งของสัญญาซื้อขายล่วงหน้า

สำหรับสัญญามาตรฐานที่ผู้เขียนกล่าวถึงจะถูกกำหนดอยู่ใน “ข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า” (Contract Specification) ที่คณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ เป็นผู้ประกาศกำหนดโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 78 (2) (6) (7) และ (13) ประกอบกับมาตรา 100 แห่งพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 สำหรับข้อกำหนดการซื้อขายที่ผู้เขียนใช้เป็นหลักในการวิจัยตามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ ข้อบังคับคณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ว่าด้วยข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า ข้าวขาว 5 เปอร์เซนต์ ประเภทการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข Free On Board (FOB) พ.ศ. 2554 ลงวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2554 (“ข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า ข้าวขาว 5 เปอร์เซนต์ฯ”)

อนึ่ง ด้วยลักษณะของการซื้อขายล่วงหน้าที่มีกำหนดเวลาในการส่งมอบสินค้าในอนาคตเสมอ ผู้ขายจึงไม่จำเป็นต้องมีหรือเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์สินค้าที่เสนอขายในขณะส่งคำสั่งขาย ดังนั้น สินค้าที่นำมาซื้อขายจึงอาจเป็นทรัพย์สินที่จะต้องผลิต หรือเพาะปลูก หรือทำให้มีขึ้นในภายหลังก็ได้ นอกจากนี้ ข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า ข้าวขาว 5 เปอร์เซนต์ฯ ได้กำหนดหน้าที่ของผู้ซื้อที่จะต้องทำและส่งคำบอกกล่าวรายละเอียดของการส่งมอบให้แก่ผู้ขายภายในระยะเวลาที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ กำหนด มิเช่นนั้นแล้วผู้ซื้อจะตกเป็นผู้ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ให้ถูกต้อง และจะต้องชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้ขายตามวิธีการที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ กำหนด จากนั้นให้ถือว่าภาระหน้าที่อันเกิดจากข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าเป็นอันสิ้นสุด² หมายความว่า ข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าเป็นอันเลิกกันนั่นเอง

จากข้อกำหนดการซื้อขายดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า แม้ว่าผู้ซื้อและผู้ขายจะถือครองข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าจนเข้าสู่เดือนส่งมอบสินค้า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายที่เกิดขึ้นจากข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้า มิได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องให้ผู้ขายโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ซื้อ

¹ มาตรา 90 ของพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542.

² ข้อ 31, 30 ประกอบข้อ 21 ของข้อบังคับคณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ว่าด้วยข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า ข้าวขาว 5 เปอร์เซนต์ ประเภทการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข FREE ON BOARD (FOB) พ.ศ. 2554 ลงวันที่ 17 มีนาคม 2554.

ขาย ขณะเดียวกันก็มีได้ก่อให้เกิดให้ผู้ขายมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ซื้อชำระราคาสินค้าเช่นกัน แต่สิทธิหน้าที่ที่เกิดขึ้นคือ ผู้ซื้อทำหน้าที่ที่จะต้องทำและส่งคำบอกกล่าวรายละเอียดของการส่งมอบให้แก่ผู้ขาย และผู้ขายมีหน้าที่ที่จะต้องส่งสินค้าไปให้แก่ผู้ซื้อตามรายละเอียดการส่งมอบที่ตนได้รับ ซึ่งการส่งคำบอกกล่าวรายละเอียดของการส่งมอบถือเป็นหนึ่งกระทำการของผู้ซื้อที่จะต้องแสดงเจตนาขอเข้าทำสัญญาอีกฉบับหนึ่ง และการส่งสินค้าไปให้แก่ผู้ซื้อของผู้ขายถือเป็นหนึ่งกระทำการของผู้ขายที่จะต้องแสดงเจตนาสนองรับคำเสนอขอเข้าทำสัญญาของผู้ซื้อ

ดังนี้ เมื่อพิจารณาสัทธิและหน้าที่ของผู้ซื้อและผู้ขายที่เกิดจากข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าตามที่ข้อกำหนดซื้อขายล่วงหน้า ข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ฯ กำหนดไว้ เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศที่ผู้เขียนทำการศึกษาค้นคว้าว่า ข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้ามีลักษณะทางกฎหมายเป็นสัญญาจะซื้อจะขายตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ เนื่องจากขณะที่ผู้ซื้อผู้ขายตกลงซื้อขายล่วงหน้ากันนั้น กรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ซื้อขายยังไม่โอนเปลี่ยนมือจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อ และถือเป็นสัญญาก่อนสัญญา (Precontract) หรือสัญญาเบื้องต้นก่อนที่จะทำสัญญาอีกฉบับหนึ่ง อันเป็นตามหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนาซึ่งศาลประเทศเยอรมนีได้พัฒนาขึ้นมาและให้การยอมรับ

สำหรับประเทศไทยนั้น แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้นิยามความหมายของสัญญาจะซื้อจะขายไว้ แต่เป็นที่ยอมรับว่าสัญญาจะซื้อจะขายเป็นสัญญาไม่มีชื่อชนิดหนึ่งที่มีความสมบูรณ์ในตัวเองตามหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนา ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยให้การยอมรับหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนา ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา 151 และแม้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะกล่าวถึงสัญญาจะซื้อจะขายไว้ในมาตรา 456 วรรคสอง ซึ่งเป็นเรื่องหลักฐานในการฟ้องร้องบังคับคดีและกล่าวถึงเฉพาะกรณีสัญญาจะซื้อจะขายอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ แต่จากการศึกษา ผู้เขียนมีความเห็นว่า คู่สัญญาสามารถตกลงทำสัญญาจะซื้อจะขายสังหาริมทรัพย์ทั่วๆ ได้ ไม่จำกัดเฉพาะอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษตามที่ระบุไว้ในมาตรา 456 วรรคหนึ่งเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะผลบังคับทางกฎหมายของสัญญาจะซื้อจะขาย คือการผูกพันให้คู่สัญญามาทำสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดกันอีกฉบับหนึ่งในอนาคต ดังนี้ วัตถุประสงค์แห่งสัญญาจึงสามารถเป็นทรัพย์สินใดๆ ก็ได้ที่สามารถซื้อขายเสร็จเด็ดขาดกันได้ อีกทั้งไม่มีบทบัญญัติมาตราใดแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บังคับว่า การทำสัญญาจะต้องเป็นสัญญาที่มีชื่อตามที่ระบุในบรรพ 3 เอกเทศสัญญาเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า ณ วันที่ระบบการซื้อขายของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ทำการจับคู่คำสั่งซื้อและคำสั่งขายที่ต้องตรงกันเกิดเป็นข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้า นั้น ข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าดังกล่าวมีลักษณะทางกฎหมายเป็นสัญญาจะซื้อจะขายเป็นบุคคลสิทธิผูกพันให้คู่สัญญามีหน้าที่ที่จะต้องมาทำสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดสินค้าที่กำหนดไว้ในสัญญาจะซื้อจะขาย

เมื่อกำหนดเวลาในอนาคตมาถึง นิติสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมิได้ก่อให้เกิดให้ผู้ซื้อที่มีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ผู้ขายโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ซื้อขายให้แก่ตน ขณะเดียวกันก็มิได้ก่อให้เกิดให้ผู้ขายมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ผู้ซื้อชำระราคาสินค้าให้แก่ตนเช่นเดียวกัน นิติสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจึงไม่ใช่สัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดที่มีเงื่อนไขเงื่อนไขเวลามาประวิงการโอนกรรมสิทธิ์ เพราะความตกลงซื้อตกลงขายเสร็จเด็ดขาดยังไม่เกิดขึ้น นั่นเอง

อย่างไรก็ดี สำหรับแนวความคิดของนักกฎหมายบางท่านที่เห็นว่า สัญญาซื้อขายที่กรรมสิทธิ์ยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อนั้นล้วนมีลักษณะทางกฎหมายเป็นสัญญาจะซื้อจะขายเสียทั้งหมด ดังเช่นกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้น ผู้เขียนเห็นว่า มิน่าจะต้องเพราะจะทำให้สัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดที่มีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลากำหนดไว้กลายเป็นสัญญาจะซื้อจะขายไปทั้งหมด ซึ่งความจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ แม้ผลของสัญญาจะซื้อขายกับสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดที่มีเงื่อนไขเงื่อนไขเวลาในการโอนกรรมสิทธิ์จะให้ผลทางทรัพย์สินเหมือนกัน คือ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ตกลงจะซื้อจะขาย หรือตกลงซื้อขายเสร็จเด็ดขาดแต่มีเงื่อนไขเงื่อนไขเวลา (แล้วแต่กรณี) จะยังไม่โอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อ แต่ก็ด้วยเหตุผลที่ต่างกัน กล่าวคือ กรณีสัญญาจะซื้อจะขายกรรมสิทธิ์ยังไม่โอนเพราะผลบังคับของสัญญานี้เพียงแต่ก่อให้เกิดหน้าที่ที่คู่สัญญาจะต้องมาตกลงทำสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดเพื่อให้เกิดผลทางทรัพย์สินคือการโอนไปซึ่งกรรมสิทธิ์ ส่วนกรณีสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดที่มีเงื่อนไขเงื่อนไขเวลานั้น กรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ซื้อขายยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อเพราะเงื่อนไขยังไม่สำเร็จหรือเงื่อนไขเวลาที่กำหนดไว้ยังไม่มาถึง แต่เมื่อใดก็ตามที่เงื่อนไขสำเร็จหรือเงื่อนไขเวลาถึง กรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ซื้อขายย่อมโอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อทันทีโดยที่ผู้ซื้อและผู้ขายไม่ต้องมาตกลงทำสัญญาใดๆ ต่อกันอีก และหากจะกล่าวว่าสัญญาจะซื้อจะขายเกิดขึ้นได้เฉพาะกรณีที่วัตถุแห่งสัญญาเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์พิเศษซึ่งการซื้อจะขายเสร็จเด็ดขาดจะต้องทำตามแบบด้วยการทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 456 วรรคหนึ่ง เช่นนี้ ผู้เขียนเห็นว่าเป็นการตีความและบังคับใช้กฎหมายโดยเคร่งครัดเกินไปและไม่ได้คำนึงถึงหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนาซึ่งถือเป็นหัวใจหลักของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ด้วยเหตุนี้ คู่สัญญาจึงสามารถใช้หลักเสรีภาพในการแสดงเจตนาตกลงให้มีสัญญานำหน้าสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด หรือสัญญาจะซื้อจะขายได้กับทรัพย์สินชนิดใดหากสามารถตกลงซื้อจะขายเสร็จเด็ดขาดกันได้

อนึ่ง ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ทันทีก่อตั้งซื้อคำสั่งขายถูกจับคู่ (ครั้งที่ 1) เกิดเป็นข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้า ข้อตกลงดังกล่าวจะมีลักษณะทางกฎหมายเป็นสัญญาจะซื้อจะขาย ก่อให้เกิดคู่สัญญาเกิดความผูกพันที่จะต้องมาตกลงทำสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดกันอีกครั้งหนึ่ง ความผูกพันในลักษณะดังกล่าวถือเป็นหนึ่งกระทำการด้วยการแสดงเจตนา และมีลักษณะเป็นการต่างตอบแทน

ซึ่งข้อกำหนดการซื้อขายสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ฯ กำหนดให้ผู้ซื้อเป็นฝ่ายที่มีหน้าที่เสนอชำระหนี้ก่อน ด้วยการส่งคำบอกกล่าวรายละเอียดของการส่งมอบตามแบบที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ กำหนด เพื่อแสดงเจตนาเสนอขอทำสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดไปยังผู้ขายภายในวันทำการที่สามของเดือนส่งมอบ สำหรับผู้ขายจะสนองรับคำเสนอขอเข้าทำสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดของผู้ซื้อด้วยการส่งมอบสินค้าเข้าคลังสินค้าที่ผู้ซื้อกำหนด อันถือเป็นการกระทำอันใดอันหนึ่งอันจะพึงสันนิษฐานได้ว่าเป็นการแสดงเจตนาสนองรับคำเสนอขอทำสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดของผู้ซื้อ เพราะปกติประเพณีของการแสดงเจตนาสนองรับคำเสนอซื้อนั้น ไม่จำเป็นจะต้องใช้วิธีส่งคำบอกกล่าวคำสนองไปยังผู้ซื้อเพียงวิธีเดียวเท่านั้น แต่ยังสามารถใช้พฤติการณ์การส่งมอบสินค้าตามคำเสนอซื้อเป็นคำสนองได้อีกวิธีการหนึ่งด้วย

ดังนั้น เมื่อผู้ซื้อทำคำเสนอขอทำสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดด้วยส่งคำบอกกล่าวรายละเอียดของการส่งมอบอันเป็นการชำระหนี้ตามข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้า (สัญญาจะซื้อจะขาย) และผู้ขายส่งสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ มายังคลังสินค้าที่ขึ้นทะเบียนไว้กับตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ซึ่งผู้ซื้อเป็นฝ่ายกำหนดเลือกแล้ว จึงเป็นกรณีที่คำเสนอขอทำสัญญาและคำสนองรับการทำสัญญาถูกต้องตรงกันเกิดเป็นสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์

ลำดับถัดไปจึงมาพิจารณาการกลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ตลอดจนการโอนไปซึ่งกรรมสิทธิ์และความเสี่ยงภัยในสินค้าที่ซื้อขาย ซึ่งจากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นกฎหมายของประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมนี รวมทั้งกฎหมายไทย พบว่ากรรมสิทธิ์และความเสี่ยงภัยในสินค้าจะโอนเปลี่ยนมือจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อได้ก็ต่อเมื่อ สินค้าที่ซื้อขายกลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งแล้วเท่านั้น ดังนั้น ในเบื้องต้นจะต้องมีตัวสินค้าที่ซื้อขาย หรือสินค้าที่ซื้อขายได้ผลิตหรือเพาะปลูกขึ้นแล้ว ประการต่อมาคือ จะต้องสามารถกำหนดรู้ตัวทรัพย์สินได้เป็นการเฉพาะเจาะจงว่าสินค้าชิ้นใด จำนวนใดเป็นสินค้าที่ตกลงซื้อขาย

สำหรับวิธีการที่จะทำให้สินค้ากลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งไม่ว่าจะด้วยการนับ ชั่ง ตวง รวมถึงการทำได้ด้วยประการใดๆ นั้น จะผันแปรไปตามสภาพและลักษณะของสินค้าเป็นสำคัญ และโดยปกติแล้วจะเป็นหน้าที่ของคู่สัญญาฝ่ายผู้ขายในฐานะลูกหนี้ (หนี้ส่งมอบทรัพย์สิน) ที่จะกำหนดเลือกตัวสินค้า อย่างไรก็ตามก็ดี กฎหมายของประเทศที่กล่าวถึงข้างต้นรวมทั้งประเทศไทย ก็ไม่ได้ปฏิเสธการมีส่วนร่วมของผู้ซื้อ เพราะเชื่อว่าวิธีการดังกล่าวจะเป็นช่วยป้องกันข้อขัดแย้งเกี่ยวกับการกำหนดเลือกตัวสินค้าที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

เมื่อสินค้าที่ซื้อขายกลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งด้วยวิธีการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ประเด็นที่ต้องพิจารณาประการต่อมามีคือ จุดเวลาหรือเงื่อนไขที่จะทำให้กรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ซื้อขายถูกโอนเปลี่ยนมือจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อ ซึ่งจากการศึกษากฎหมายของประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศส

พบว่า ทั้งสองประเทศยึดถือระบบสัญญาเดี่ยว โดยนำเรื่องการโอนกรรมสิทธิ์ร่วมเข้ากับความสมบูรณ์ของสัญญา กล่าวคือ หากคู่สัญญาตกลงซื้อขายกันโดยปราศจากเงื่อนไข เงื่อนไขใดๆ มาประวิงการโอนกรรมสิทธิ์แล้ว กรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ซื้อขายจะถูกโอนไปยังผู้ซื้อทันทีที่สัญญาเกิดขึ้นโดยสมบูรณ์ โดยไม่ต้องคำนึงถึงการส่งมอบสินค้าหรือการชำระราคาแต่ประการใด ต่างกับประเทศเยอรมนีที่ยึดถือ ระบบสองสัญญา และใช้หลักนิติกรรมลอยซึ่งหลักดังกล่าวจะแยกนิติกรรมทางหนึ่งออกจากนิติกรรมทางทรัพย์สิน ทำให้การโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ซื้อขายซึ่งเป็นนิติกรรมทางทรัพย์สินจะเกิดขึ้นเมื่อมีการส่งมอบสินค้าที่ซื้อขายเป็นสำคัญ ซึ่งการส่งมอบนี้จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ (1) การส่งมอบการครอบครองทางกายภาพตามเงื่อนไขการส่งมอบที่คู่สัญญาตกลงกันไว้ และ (2) การแสดงเจตนาโอนกรรมสิทธิ์

สำหรับการโอนความเสี่ยงภัยในสินค้าที่ซื้อขายนั้น กฎหมายของประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศสใช้หลักเดียวกัน คือ ความเสี่ยงภัยโอนพร้อมกับกรรมสิทธิ์ ดังนั้น เมื่อการโอนกรรมสิทธิ์ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของสัญญา การโอนความเสี่ยงภัยจึงขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของสัญญาด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ ผู้ขายจึงต้องแบกรับความเสี่ยงภัยในสินค้าที่ซื้อขายไว้ตลอดเวลาที่ยังเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ต่อเมื่อมีการตกลงซื้อขายจนเกิดเป็นสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดโดยสมบูรณ์ โดยปราศจากข้อตกลงที่เป็นเงื่อนไขเงื่อนไขเวลาประวิงการโอนกรรมสิทธิ์และสินค้าที่ซื้อขายกลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งแล้ว กรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ซื้อขายก็จะถูกโอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อ ในขณะที่ผู้ซื้อจะต้องรับภาระความเสี่ยงภัยในสินค้าที่ซื้อขายนั้นแทนผู้ขายไปด้วยในทันที ทั้งนี้ แม้ว่าผู้ซื้อจะยังไม่ได้รับมอบสินค้าที่ซื้อขายก็ตาม ซึ่งแตกต่างไปจากกฎหมายของประเทศเยอรมนีที่ถือหลักว่า การโอนความเสี่ยงภัยจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีการส่งมอบการครอบครองสินค้าที่ซื้อขายให้แก่ผู้ซื้อแล้ว ซึ่งการส่งมอบดังกล่าวหมายถึงเฉพาะการส่งมอบทางกายภาพเท่านั้น มิได้หมายถึงการส่งมอบที่จะทำให้กรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ซื้อขายโอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อ ด้วยเหตุนี้ถึงแม้ผู้ซื้อจะรับมอบสินค้าไว้ในครอบครองส่งผลให้ต้องแบกรับความเสี่ยงภัยในสินค้าแทนผู้ขายแล้วก็ตาม แต่สินค้าที่อยู่ในความครอบครองของผู้ซื้อดังกล่าว อาจจะยังมิได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ซื้อก็ได้ หากขาดองค์ประกอบที่ (2) คือ การแสดงเจตนาตกลงระหว่างคู่สัญญาให้กรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ซื้อขายโอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเมื่อผู้ขายได้ส่งมอบทรัพย์สินที่ซื้อขายและผู้ซื้อได้ครอบครองทรัพย์สินนั้นแล้ว ผู้ซื้อย่อมมีอำนาจควบคุมทรัพย์สิน และสามารถให้ความระมัดระวังในการรักษาทรัพย์สินนั้นได้ ดังนั้น ภาระและประโยชน์จึงควรจะไปยังผู้ซื้อไม่เช่นนั้นแล้วผู้ซื้อจะให้ความระมัดระวังน้อยมากในการรักษาทรัพย์สินที่ตนครอบครองอยู่ด้วยเหตุว่า ขณะนั้นทรัพย์สินดังกล่าวยังไม่ใช่กรรมสิทธิ์ของตน นั่นเอง

5.2 ข้อเสนอแนะ

เมื่อข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ที่มีวัตถุประสงค์ในการส่งมอบ และรับมอบสินค้ามีลักษณะทางกฎหมายเป็นสัญญาจะซื้อจะขาย และด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้บัญญัติความหมายของสัญญาจะซื้อจะขายไว้ จะกล่าวถึงไว้ก็แต่เพียงในบทบัญญัติมาตรา 456 วรรคสอง ซึ่งเป็นเรื่องของหลักฐานในการฟ้องร้องบังคับคดี แต่ถึงกระนั้น สัญญาจะซื้อจะขายก็เป็นสัญญาไม่มีชื่อชนิดหนึ่งที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง แยกออกจากสัญญาซื้อขายซึ่งเป็นเอกเทศสัญญา ดังนี้ การพิจารณาสัทธิหน้าที่ของคู่สัญญา ตลอดจนผลบังคับทางกฎหมายที่เกิดขึ้นจากข้อตกลงการซื้อขายล่วงหน้า ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะที่จะต้องบังคับใช้เป็นลำดับก่อนหลังดังนี้

(1) หากเรื่องใดข้อกำหนดการซื้อขายซึ่งถือเป็นสัญญามาตรฐานของการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ กำหนดไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง ก็ต้องบังคับตามข้อกำหนดการซื้อขายดังกล่าว ตามหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนา อาทิ กำหนดเวลาที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจะต้องมาทำสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด และผู้ซื้อจะต้องเป็นฝ่ายที่แสดงเจตนาชำระหนี้ดังกล่าวก่อน คือ ภายในเวลา 17.00 น. ของวันทำการที่ 3 ของเดือนที่ครบกำหนดส่งมอบ

อย่างไรก็ดี หากข้อกำหนดการซื้อขายกำหนดไว้เป็นการแตกต่างจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเรื่องต่างนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเช่นนี้แล้ว ข้อกำหนดการซื้อขายดังกล่าวก็จะต้องไม่มีผลบังคับ ที่กล่าวเช่นนี้เพราะผู้เขียนเห็นว่า แม้ว่าจะคณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าจะมีอำนาจในการออกประกาศเกี่ยวกับการซื้อขายล่วงหน้าตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 ก็ตาม แต่ประกาศของคณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าเช่นว่านั้นจะต้องไม่เป็นการขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์ที่สูงกว่า ซึ่งหมายถึงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีศักดิ์เทียบเท่าพระราชบัญญัติ ดังนั้น หากคณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าออกข้อกำหนดการซื้อขายซึ่งถือเป็นสัญญามาตรฐานของการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ เป็นการขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ข้อกำหนดการซื้อขายในเรื่องนั้นๆ ก็ห้ามมีผลบังคับใช้ไม่

(2) หากเรื่องใดข้อกำหนดการซื้อขายไม่ได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะเจาะจงก็ต้องนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาบังคับใช้

นอกจากนี้ ด้วยสัญญาซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าเป็นสัญญามาตรฐานที่มีลักษณะเป็นสัญญาสำเร็จรูป ตามนิยามศัพท์ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

พ.ศ. 2542 กล่าวคือ เป็นสัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษร มีการกำหนดสาระสำคัญของสัญญาไว้ล่วงหน้า ดังนั้น หากคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บริโภค และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ ตามนิยามศัพท์ในกฎหมายฉบับดังกล่าวแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า ข้อกำหนดการซื้อขายน่าจะมีสถานะเป็นสัญญาสำเร็จรูปที่ต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมอีกฉบับหนึ่งด้วย ทั้งนี้ เพราะพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมนี้ สามารถใช้กับทั้งนิติกรรมตามกฎหมายเอกชนและตามกฎหมายมหาชน แต่อย่างไรก็ดี ในท้ายที่สุดหากมีข้อพิพาทเกี่ยวกับข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ที่เกิดจากข้อกำหนดการซื้อขายไม่เป็นธรรม การพิจารณาคดีของศาลอาจต้องคำนึงถึงลักษณะพิเศษของสัญญาซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าด้วย เพื่อให้การใช้ดุลพินิจของศาลไม่ขัดหรือแย้งกับเจตนารมณ์ของกฎหมายเฉพาะซึ่งในที่นี้คือพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542

อนึ่ง แม้การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าโดยเฉพาะสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ที่ผู้เขียนศึกษาอยู่นี้ เป็นการจะซื้อจะขายสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ใช่สังหาริมทรัพย์พิเศษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 456 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทำให้การจะซื้อจะขายข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ดังกล่าวไม่ตกอยู่ใต้บังคับของมาตรา 456 วรรคสอง เรื่องหลักฐานในการฟ้องร้อง แต่ถึงกระนั้น การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทยก็เป็นการซื้อขายที่มีหลักฐานแห่งสัญญาในรูปคำสั่งซื้อคำสั่งขายอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกต้องตรงกัน ซึ่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ให้การยอมรับพยานอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว

ประเด็นที่ผู้เขียนได้ศึกษาในประการต่อมาคือ สินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ที่ซื้อขายล่วงหน้าในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ จะกลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งเมื่อใด ซึ่งจากการพิจารณาเงื่อนไขและวิธีการส่งมอบสินค้าตลอดจนการตรวจสอบคุณภาพสินค้าในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ กำหนดไว้ พบว่า ผู้ขายมีหน้าที่ที่จะต้องนำข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ที่มีมาตรฐาน (อาทิ ความชื้น สิ่งเจือปน) เป็นไปตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่องมาตรฐานสินค้าข้าว พ.ศ. 2540 ส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อ ณ คลังสินค้าที่ผู้ซื้อกำหนด ซึ่งจะต้องเป็นคลังสินค้าที่ขึ้นทะเบียนไว้กับตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ด้วยวิธีการเทกอง จากนั้นจะมีการตรวจสอบคุณภาพและน้ำหนักสินค้า เรียกการตรวจสอบครั้งนี้ว่า ตรวจสอบคุณภาพขาเข้า โดยผู้ตรวจสอบคุณภาพสินค้าที่ขึ้นทะเบียนไว้กับตลาดและผู้ซื้อเป็นฝ่ายเลือก หากผลการตรวจสอบพบว่าสินค้านี้มีมาตรฐานและน้ำหนักตรงตามคำบอกกล่าวรายละเอียดการส่งมอบที่ผู้ซื้อระบุแล้ว ผู้ตรวจสอบคุณภาพสินค้าจะออกไปรับรองคุณภาพและน้ำหนักสินค้าให้แก่ผู้ขาย และคลังสินค้านำสินค้านี้มาจัดเก็บเข้าคลังสินค้า แต่หากสินค้าไม่มีคุณภาพ และ/หรือมีน้ำหนักไม่เป็นไปตามที่กำหนด ผู้ขายจะต้องนำสินค้ามาส่งใหม่ให้ถูกต้อง

ครบถ้วน จากนั้น เมื่อถึงเวลาส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อจะมีการตรวจสอบคุณภาพและน้ำหนักสินค้าอีกครั้ง โดยผู้ตรวจสอบคุณภาพคนเดิม เรียกการตรวจสอบครั้งนี้ว่า การตรวจสอบคุณภาพขาออก หากสินค้ามีคุณภาพ และน้ำหนักเป็นไปตามที่กำหนด ผู้ตรวจสอบคุณภาพสินค้าออกใบรับรองคุณภาพและน้ำหนักสินค้าให้แก่ผู้ขาย แต่หากสินค้ามีคุณภาพและ/หรือมีน้ำหนักไม่เป็นไปตามที่กำหนด คลังสินค้าจะต้องนำสินค้ามาส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อใหม่ให้ผู้ซื้อต้องครบถ้วน

ดังนั้น เนื่องจากตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า กำหนดให้ผู้ขายนำสินค้าข้าว 5 เปอร์เซ็นต์ มาส่งมอบให้แก่คลังสินค้าโดยวิธีการเทกอง ดังนั้น สภาพของสินค้าของผู้ขายที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ/น้ำหนัก และถูกนำเข้าจัดเก็บในคลังสินค้าเพื่อรอการส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อ จึงมีลักษณะเป็น กองข้าวที่ยังไม่มีการบรรจุลงบรรจุภัณฑ์ใดๆ และเมื่อสินค้าถูกนำเข้าจัดเก็บในคลังสินค้า สินค้าของผู้ขายอาจจะถูกนำไปเก็บรวมกันกับสินค้าชนิดเดียวกันของผู้อื่น เนื่องจากข้อกำหนดการซื้อขายไม่ได้บังคับหรือกำหนดให้คลังสินค้าจะต้องแยกเก็บสินค้าของผู้ขายแต่ละคนออกจากกัน ดังนั้น ในท้ายที่สุดสินค้าที่ส่งมอบให้แก่ผู้ซื้ออาจจะเป็นสินค้ากองอื่นซึ่งไม่ใช่อันเดียวกันกับที่ผู้ขายนำมาส่งมอบก็เป็นได้ ดังนั้น ข้อกำหนดการซื้อขายข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ จึงกำหนดให้มีการตรวจสอบคุณภาพสินค้าและน้ำหนักสินค้าอีกครั้งเมื่อนำสินค้าออกจากคลังสินค้าก่อนส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อ (ตรวจสอบคุณภาพขาออก) โดยผู้ตรวจสอบคุณภาพรายเดิม ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า ต่อเมื่อสินค้าผ่านการตรวจสอบคุณภาพขาออกและผู้ขายได้รับใบรับรองคุณภาพและน้ำหนักสินค้าขาออกแล้วเท่านั้น สินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ จึงจะกลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง

จากหลักกฎหมายต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมนี หรือแม้กระทั่งประเทศไทยเองก็ตรงกันว่า การโอนไปซึ่งกรรมสิทธิ์และความเสี่ยงในสินค้าที่ซื้อขายจะเกิดขึ้นได้เมื่อสินค้ากลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งแล้วเท่านั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า การที่ข้อบังคับคณะกรรมการสินค้าเกษตรล่วงหน้า ว่าด้วยข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า ข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ประเภทการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข Free On Board (FOB) พ.ศ. 2554 กำหนดว่า

“ข้อ 28 ภาระและความเสี่ยงของสินค้า

28.1 ความเสี่ยงต่อการสูญหายหรือเสียหายของสินค้าให้ตกเป็นของผู้ซื้อทันทีเมื่อ

28.1.1 สินค้าข้ามพ้นกราบเรือ ในกรณีของการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข FOB

28.1.2 คลังสินค้าได้นำสินค้าที่ได้มาตรฐานตามข้อบังคับนี้ ส่งมอบในรถบรรทุกที่ผู้ซื้อจัดเตรียมมาเพื่อรับมอบสินค้า ณ คลังสินค้าที่ผู้ซื้อกำหนดในคำบอกกล่าวรายละเอียดการส่งมอบเรียบร้อยแล้ว ในกรณีของการส่งมอบและรับมอบสินค้า ณ คลังสินค้าที่ผู้ซื้อกำหนด

28.2 ในกรณีที่สินค้าเกิดสูญหายหรือเสียหายในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของคลังสินค้าก่อนการส่งมอบตามที่อยู่ผู้ซื้อระบุในคำบอกกล่าวรายละเอียดการส่งมอบ กรณีเงื่อนไข FOB หรือ ส่งมอบในรถบรรทุกแบบยกเทที่ผู้ซื้อจัดเตรียมมารับสินค้า ณ คลังสินค้าที่อยู่ผู้ซื้อระบุในคำบอกกล่าวรายละเอียดการส่งมอบ แล้วเสร็จ ให้ผู้ขายเป็นผู้ที่มีสิทธิได้รับการชดเชยในความสูญหายหรือเสียหายดังกล่าว”

การกำหนดเงื่อนไขแห่งการโอนความเสี่ยงภัยไว้เช่นนี้เป็นการถูกต้องตามหลักกฎหมายที่ประเทศไทยยึดถือดังที่ผู้เขียนได้ศึกษามาแล้ว กล่าวคือ ให้ความเสี่ยงภัยโอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อเมื่อสินค้าที่ซื้อขายกลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง นั่นคือ เมื่อสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ได้ผ่านการตรวจคุณภาพและน้ำหนักขาออกแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากข้อกำหนดการซื้อขายดังกล่าวกล่าวถึงเฉพาะเงื่อนไขในการโอนไปซึ่งความเสี่ยงภัย แต่ไม่ได้กล่าวถึงเงื่อนไข หรือเงื่อนไขเวลาการโอนไปซึ่งกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ซื้อขายเอาไว้ ซึ่งจากการศึกษาหลักกฎหมายเรื่องการโอนกรรมสิทธิ์ของประเทศไทยที่ใช้หลักความเสี่ยงภัยโอนพร้อมกรรมสิทธิ์ (Res Perit Domino) ดังนั้น ความเสี่ยงภัยจึงโอนตกติดไปกับกรรมสิทธิ์เสมอ ดังนั้น เพื่อให้ข้อกำหนดการซื้อขายข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ มีความชัดเจนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ประกอบกับคู่สัญญาสามารถใช้หลักเสรีภาพในการแสดงเจตนาที่กำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลาเพื่อประวิงการโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ซื้อขายได้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรจะอาศัยหลักเสรีภาพมาใช้ในการกำหนดเงื่อนไขเพื่อประวิงการโอนกรรมสิทธิ์และเงื่อนไขที่เหมาะสมน่าจะเทียบเคียงกับกฎหมายของประเทศเยอรมนีที่มีแนวความคิดเบื้องหลังว่า “ความเสี่ยงภัยในทรัพย์สินที่ซื้อขายจะโอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อในเวลาที่จะส่งมอบ” เพราะเมื่อผู้ซื้อได้ครอบครองทรัพย์สินนั้นแล้ว ผู้ซื้อย่อมมีอำนาจควบคุมทรัพย์สินและสามารถใช้ความระมัดระวังในการรักษาทรัพย์สินนั้นได้ ดังนั้น ภาระและประโยชน์จึงควรจะตกไปยังผู้ซื้อ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเหมาะสมเพราะเมื่อผู้ขายส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อตามเงื่อนไขที่ตกลงกันไว้แล้ว ย่อมแสดงอยู่ในตัวว่าผู้ซื้อพอใจกับการส่งมอบสินค้าของผู้ขายในลักษณะดังกล่าว

ผู้เขียนจึงเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขข้อบังคับคณะกรรมการสินค้าเกษตรล่วงหน้า ว่าด้วยข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า ข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ประเภทการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข Free On Board (FOB) พ.ศ. 2554 ข้อ 28 เสียใหม่ ด้วยการกำหนดให้ “การรับมอบของผู้ซื้อ” เป็นเงื่อนไขแห่งการโอนไปซึ่งกรรมสิทธิ์และความเสี่ยงภัย เป็นดังนี้

“ข้อ 28 กรรมสิทธิ์และความเสี่ยงภัยของสินค้า

28.1 ให้กรรมสิทธิ์และความเสี่ยงภัยต่อการสูญหายหรือเสียหายของสินค้าตกเป็นของผู้ซื้อทันที

28.1.1 สินค้าข้ามพรมกราบเรือ ในกรณีของการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข FOB

28.1.2 คลังสินค้าได้นำสินค้าที่ได้มาตรฐานตามข้อบังคับนี้ ส่งมอบในรถบรรทุกที่ผู้ซื้อจัดเตรียมมาเพื่อรับมอบสินค้า ณ คลังสินค้าที่ผู้ซื้อกำหนดในคำบอกกล่าวรายละเอียดการส่งมอบเรียบร้อยแล้ว ในกรณีของการส่งมอบและรับมอบสินค้า ณ คลังสินค้าที่ผู้ซื้อกำหนด

28.2 ในกรณีที่สินค้าเกิดสูญหายหรือเสียหายในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของคลังสินค้าก่อนการส่งมอบตามที่คุณระบุในคำบอกกล่าวรายละเอียดการส่งมอบ กรณีเงื่อนไข FOB หรือ ส่งมอบในรถบรรทุกแบบยกเทที่คุณจัดเตรียมมารับสินค้า ณ คลังสินค้าที่คุณระบุในคำบอกกล่าวรายละเอียดการส่งมอบ แล้วเสร็จ ให้ผู้ขายเป็นผู้ที่มีสิทธิได้รับการชดใช้ในความสูญหายหรือเสียหายดังกล่าว”

ประเด็นปัญหาประการสุดท้ายตามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คือ การกำหนดคุณสมบัติของคลังสินค้าที่จะเข้ามาเป็นคลังสินค้านำร่องในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า เนื่องจากผู้เขียนเห็นว่า หากมีการปรับปรุงคุณสมบัติของคลังสินค้าที่จะเป็นคลังสินค้านำร่อง ก็จะเป็นการเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันด้านราคาค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับค่าบริการคลังสินค้านั้นจะทำให้ราคาซื้อขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า ลดลง และนำมาซึ่งแรงจูงใจให้คนหันมาซื้อขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า มากยิ่งขึ้น

แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากคลังสินค้านำร่องที่ขึ้นทะเบียนไว้กับตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงสถานที่จัดเก็บ รักษา ปรับปรุงคุณภาพสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ของผู้ขายเพื่อบำเน็จทางการค้าระหว่างรอการส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อดังเช่นการประกอบกิจการคลังสินค้าทั่วไปเท่านั้น แต่คลังสินค้านำร่องยังมีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการส่งออกสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ออกไปนอกราชอาณาจักรให้แก่ผู้ซื้อแทนผู้ขายด้วย ทั้งนี้ เป็นไปตามข้อ 5.2 แห่งประกาศตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขึ้นทะเบียนคลังสินค้าเป็นคลังสินค้านำร่องของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย ฉบับลงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2554 ซึ่งจากการศึกษาของผู้เขียนพบว่า สินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ถูกกำหนดให้เป็น “สินค้ามาตรฐาน” ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าขาออก พ.ศ. 2503 ดังนั้น การจะส่งออกนอกราชอาณาจักรซึ่งสินค้านี้ดังกล่าว สินค้าจะต้องมีคุณสมบัติ อาทิ พื้นข้าว (ระดับความยาว) ส่วนผสม สิ่งเจือปน ไม่ต่ำไปกว่าคุณภาพขั้นต่ำที่กำหนดไว้ในประกาศกระทรวงพาณิชย์

เรื่อง มาตรฐานสินค้าข้าว พ.ศ. 2540 ฉบับลงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2540 นอกจากนี้ ผู้ที่จะทำการค้าสินค้ามาตรฐานดังกล่าวได้ยังจะต้องจดทะเบียนเป็นผู้ทำการค้าขาออก ตามความในมาตรา 4 (2) ของพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าขาออก พ.ศ. 2503 ซึ่งมีหลักเกณฑ์สำหรับนิติบุคคลผู้ทำการค้าสินค้ามาตรฐานข้าวขาวที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. มีทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้ว ไม่ต่ำกว่า 1,000,000 บาท
2. เป็นสมาชิกสมาคมการค้าที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการส่งเสริมการค้าสินค้ามาตรฐานชนิดที่ขอจดทะเบียน

อย่างไรก็ดี ความข้างต้นไม่ใช่บังคับกับรัฐวิสาหกิจ และสหกรณ์

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังพบต่อไปว่า กิจการคลังสินค้าถือเป็นหนึ่งในกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2515 ซึ่งผู้ที่จะประกอบกิจการคลังสินค้าจะต้องได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการคลังสินค้าจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ทั้งนี้ กระทรวงพาณิชย์ได้อาศัยอำนาจตามความในประกาศของคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าวออกประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การกำหนดเงื่อนไขควบคุมกิจการคลังสินค้า พ.ศ. 2535 ฉบับลงวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2535 กำหนดหลักเกณฑ์การประกอบกิจการคลังสินค้าที่สำคัญไว้ดังนี้

1. จดทะเบียนเป็นบริษัท มีทุนจดทะเบียนไม่ต่ำกว่า 5,000,000 บาท
2. คลังสินค้าต้องมีสภาพทางกายภาพตามที่กำหนดไว้

อย่างไรก็ดี ความข้างต้นไม่ใช่บังคับกับองค์การของรัฐบาล และสหกรณ์ที่ประกอบกิจการคลังสินค้า

ดังนั้น จากหน้าที่อันเป็นลักษณะเฉพาะของคลังสินค้านำรับรองของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า ดังที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้คลังสินค้าที่จะมาขึ้นทะเบียนเป็นคลังสินค้านำรับรองของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า จะต้องเป็นทั้งผู้ประกอบกิจการเป็นคลังสินค้าตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 และจดทะเบียนเป็นผู้ค้าสินค้ามาตรฐาน ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าขาออก พ.ศ. 2503 ซึ่งสามารถสรุปคุณสมบัติร่วมกันของคลังสินค้าตามกฎหมายทั้งสองฉบับ ได้ดังนี้

1. เป็นนิติบุคคลประเภทบริษัท มีทุนจดทะเบียนไม่น้อยกว่า 5,000,000 บาท และต้องมีทุนจดทะเบียนส่วนที่ชำระแล้วไม่น้อยกว่า 1,000,000 บาท
2. ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการคลังสินค้า ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 26 มกราคม 2515 และมีคลังสินค้าตามสภาพที่กฎหมายกำหนด
3. เป็นสมาชิกสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย และขึ้นทะเบียนเป็นผู้ทำการค้าขาออกสินค้ามาตรฐาน ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าขาออก พ.ศ. 2503

4. คุณสมบัติตามข้อ 1. ถึง 3. ไม่ใช่บังคับกับองค์การของรัฐบาล และสหกรณ์ที่ประกอบกิจการคลังสินค้า

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนเห็นว่า น่าจะนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมากำหนดเป็นคุณสมบัติคลังสินค้ารับรองของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ แทนคุณสมบัติที่กำหนดไว้เดิมในข้อ 2 ของประกาศตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขึ้นทะเบียนคลังสินค้าเป็นคลังสินค้ารับรองของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย ฉบับลงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2554 ซึ่งค่อนข้างจะเคร่งครัดเกินความจำเป็น และกำหนดใหม่เป็นดังนี้

“ข้อ 2 คุณสมบัติของนิติบุคคลที่จะขอขึ้นทะเบียนเป็นคลังสินค้ารับรอง

2.1 เป็นนิติบุคคลที่มีทุนจดทะเบียนไม่น้อยกว่า 5,000,000 บาท และต้องมีทุนจดทะเบียนส่วนที่ชำระแล้วไม่น้อยกว่า 1,000,000 บาท และมีวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการค้าข้าวทั้งในและนอกราชอาณาจักร

2.2 ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ค้าสินค้ามาตรฐาน (ประเภทสินค้าข้าว) ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าขาออก พ.ศ. 2503

2.3 ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการคลังสินค้า ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58

2.4 เป็นผู้มิประวัติในการส่งออกข้าวไปจำหน่ายนอกราชอาณาจักรซึ่งได้รับการรับรองจากสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทยว่ามีปริมาณการส่งออกข้าวดังกล่าวอยู่ในสิบห้า (15) อันดับแรกของประเทศไทยต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าห้า (5) ปีจนถึงวันที่ได้ยื่นคำร้องขอขึ้นทะเบียนตามประกาศนี้ ทั้งนี้ เว้นแต่จะได้รับยกเว้นจากตลาดเป็นรายกรณีไป

2.5 ไม่อยู่ระหว่างการถูกดำเนินคดีจากทางราชการอันเกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการคลังสินค้าหรือการส่งออกสินค้าของผู้ขออนุญาตทั้งในและนอกราชอาณาจักรหรือถูกฟ้องร้องเป็นคดีล้มละลายในระหว่างระยะเวลาที่ได้ร้องขอขึ้นทะเบียนตามประกาศนี้

ข้อ 2.1 ถึง 2.4 ไม่ใช่บังคับกับองค์การคลังสินค้าและสหกรณ์ที่ประกอบกิจการคลังสินค้า”